

Den Haag, 11 november 2014

De vaste Tweede Kamercommissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft een brief ontvangen van de gemeente 's-Hertogenbosch over de uitkomsten van het nieuwe model voor de verdeling van de gebundelde uitkering. De commissie heeft mij gevraagd om een reactie. Met deze brief voldoe ik aan dit verzoek.

De gemeente 's-Hertogenbosch geeft in haar brief aan dat met het nieuwe verdeelmodel een groot financieel gat zal ontstaan. En ook dat de nadelige effecten voor 's-Hertogenbosch niet uniek zijn en meer gemeenten een aanzienlijk lager budget zullen ontvangen. De gemeente maakt zich zorgen over de effecten van het nieuwe multiniveau-model omdat het te verwachten aantal bijstandsgerechtigden niet overeenkomt met het werkelijke aantal bijstandsgerechtigden in 's-Hertogenbosch. Daarbij wordt aangegeven dat 's-Hertogenbosch nooit voorstander is geweest van het gekozen multiniveau-model. Volgens de gemeente 's-Hertogenbosch wordt in de brief «Budgetten gebundelde uitkering 2014 en 2015» van 29 september 2014 (Kamerstuk 30 545, nr. 140) ten onrechte de suggestie gewekt dat de VNG en Divosa achter de besluitvorming staan van het ministerie.

Allereerst wil ik kort ingaan op de keuze voor het multiniveau-model. In mijn brief van 15 mei 2014 (Kamerstuk 30 545, nr. 137) aan uw Kamer heb ik deze keuze uitgebreider toegelicht. Om te komen tot een keuze is een zorgvuldig proces doorlopen waar de VNG, Divosa en gemeenten nauw bij betrokken zijn geweest, maar er niet onverkort mee hebben ingestemd. Het proces is gestart met een brede verkenning en uiteindelijk heb ik het multiniveau-model gekozen uit vier uitgewerkte varianten. Deze keuze is gebaseerd op de door Berenschot, prof. dr. Allers¹ en de Raad voor de financiële verhoudingen uitgebrachte adviezen. Uit deze adviezen kwam het multiniveau-model als beste naar voren. Het multiniveau-model is wetenschappelijk gezien het beste verklaringsmodel en geeft de meest zuivere benadering van de noodzakelijke bijstandskosten. De uitkomsten van het multiniveau-model doen ook beter recht aan de inspanningen van een gemeente en gemeenten hebben hierdoor meerjarig voordeel van goed beleid. Dit laatste was ook in uw Kamer een belangrijk uitgangspunt voor de verdeling van de budgetten (motie van het lid Schouten c.s., Kamerstuk 30 161, nr. 177). Na overleg met de VNG is ervoor gekozen om de eerste drie jaren een overgangsregime toe te passen. Dit overgangsregime vermindert de omvang van de financiële effecten als gevolg van de overgang naar een nieuw model.

Voor ik nader inga op de uitkomsten van het verdeelmodel wil ik duidelijk maken dat de door 's-Hertogenbosch genoemde afname van het budget in vergelijking met 2014 niet alleen het gevolg is van de invoering van een nieuw verdeelmodel. Het landelijke macrobudget neemt namelijk met ongeveer 4% af ten opzichte van 2014. Dit komt met name door de beleidswijzigingen die plaatsvinden in 2015 (Wet hervorming kindregelingen en Wet maatregelen Wet werk en bijstand en enkele andere wetten). Voor een goede duiding van de mutaties als gevolg van het verdeelmodel is het daarom goed om te kijken naar de mutatie van de budgetaandelen. Dit is het aandeel van het budget als percentage van het

¹ Prof. Dr. M.A. Allers is hoogleraar economie van decentrale overheden aan de Rijksuniversiteit Groningen en directeur van onderzoeksinstituut COELO (Centrum voor onderzoek van de economie van de decentrale overheden).

totaal te verdelen macrobudget. Daarmee zijn de effecten gezuiverd voor de ontwikkeling van het macrobudget.

Het aantal en de omvang van de negatieve mutaties van de budgetaandelen zijn vergelijkbaar met vorig jaar. Gemeentelijke budgetten veranderden in het verleden ook jaarlijks als gevolg van de herschatting van het oude verdeelmodel en gebruik van meer actuele data. Zowel in 2015 als in 2014 zijn er geen gemeenten die er meer dan 20% op achteruit gaan. Er zijn acht gemeenten waarvan het budgetaandeel in 2015 met meer dan 10% afneemt tegenover zes gemeenten in 2014. Aan de positieve kant zijn er 112 gemeenten waarvan het budgetaandeel in 2015 meer dan 10% stijgt tegenover 35 gemeenten in 2014. Dit is mogelijk doordat in 2015 de vier grote gemeenten er gemiddeld 4,5% op achteruit gaan. Omdat het bij deze grote gemeenten om relatief grote bedragen gaat is het mogelijk dat een groot aantal kleinere gemeenten er procentueel veel op vooruit gaan. De gemiddelde mutatie voor de G32 in totaal, zonder de G4, is 0%. Zij behouden gezamenlijk dus hetzelfde budgetaandeel als vorig jaar. In totaal gaat bijna driekwart (74%) van de gemeenten er in budgetaandeel op vooruit in 2015 ten opzichte van 2014. Een ruime meerderheid van de gemeenten heeft dus voordeel van de nieuwe verdeling.

De invoering van het nieuwe model zorgt ervoor dat er nog beter rekening wordt gehouden met de noodzakelijke bijstandskosten voor een gemeente. Dit gaat gepaard met herverdeeleeffecten. Een verbetering in de allocatie van middelen op basis van een beter model betekent ook dat er gemeenten zijn die erop achteruit gaan, waaronder 's-Hertogenbosch. Dit laat zien dat er bij deze gemeenten verbeterpotentieel aanwezig is. Juist omdat dit model beter rekening houdt met de specifieke kenmerken van huishoudens en de omgeving van die huishoudens op meerdere niveaus (wijk, gemeente en regio). Enerzijds ligt er dus een belangrijke taak voor gemeenten om de uitkeringslasten omlaag te brengen. Het model biedt daarbij aanknopingspunten voor gemeenten om te sturen op hun uitgaven. Ik begrijp ook dat dit voor gemeenten een niet te onderschatten opgave is. Ik ben van mening dat het multiniveau-model goed is en een verbetering ten opzichte van het oude model. Anderzijds heb ik toegezegd dat de komende maanden met het SCP bekeken zal worden of het model nog verder aangescherpt kan worden. Hierbij worden de VNG, Divosa, gemeenten en de Raad voor de financiële verhoudingen betrokken. Ik sta daarbij open voor suggesties van gemeenten voor verdere verbetering van het verdeelmodel.

Verder worden in samenwerking met de VNG en Divosa bijeenkomsten georganiseerd om gemeenten uitleg te geven over de werking van het model. Ook zal een rekentool beschikbaar komen waarmee gemeenten zelf kunnen berekenen hoe wijzigingen van de factoren het budget beïnvloeden.

Tot slot is van belang dat ik heb toegezegd dat ik een vangnet zal introduceren voor gemeenten die een groot tekort op het bijstandsbudget realiseren. Over de contouren hiervan heb ik uw Kamer geïnformeerd in mijn brief van 29 september jl. Voor een beroep op het vangnet is van belang dat een gemeente kan laten zien dat het in dialoog met de gemeenteraad beziet welke verbetermogelijkheden er liggen om de uitgaven meer in lijn met het budget te brengen. Het vangnet voor 2015 zal voor het einde van dit jaar worden gepubliceerd. De inrichting van dit vangnet is tot stand gekomen in overleg met de VNG, Divosa, de Raad voor de financiële verhoudingen, de Toetsingscommissie WWB en gemeenten.

De financiële belangen van gemeenten zijn groot en daarom is het nodig dat de budgetten zeer zorgvuldig worden vastgesteld. Ik span me daar tot het uiterste toe in.

De Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
J. Klijnsma